

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BERANE

PROFIL OPŠTINE

PLAV

Berane 30.decembar 2004 god.

PROFIL OPŠTINE PLAV

1. TERITORIJA

Opšti podaci, položaj i elementi prirode

Područje opštine Plav zahvata prostor od 486 km² u jugo-istočnom dijelu Crne Gore, u podnožju gorostasnih *Prokletija*, na izvorištu rijeke *Lim*. Ovaj prostor se proteže između Prokletija na jugu i jugozapadu, planina *Bogićevice*, *Starca* i *Vaganice* na istoku, *Visitora* i *Zeletina* na zapadu i *Mokre* na sjeveru. Centralni dio prostora zahvata *plavsko-gusinjska* kotlina sa nadmorskom visinom od oko 910m. Kotlina je, u stvari, valov pleistocenskog *Plavskog lednika*, najvećeg na Balkanu, pregrađenog sa sjeverne strane morenskom zaprekom *Meterizom* i *Glavicama*. Najveća širina kotline je oko 5 km, a dužina oko 25 km. Prostire se u smjeru sjever-jug i okružena je gorostasnim planinama sa vjerovatno najljepšim ledničkim jezerom – *Plavskim jezerom*, u njenom dnu, na nadmorskoj visini od 907 m.

Sam grad Plav se nalazi na 945 m nadmorske visine, neposredno iznad jezera, a mjesto **Gusinje** na 925m nadmorske visine, na početku kotline, na sastanku rijeka Grnčara i Vruje, u podnožju lanca Prokletija, uz samu granicu sa Albanijom. U ljetopisu Popa Dukljanina pominje se kao jedna od 11 dukljanskih župa.

Čitav predio je blago nagnut prema sjeveru, kuda vode i svi rječni tokovi, kao i najvažniji put dolinom Lima.

Spomenici materijalne kulture, posebno pisani dokumenti, govore da je ovo područje bilo naseljeno od davnina, a svakako od osmog vijeka prije nove ere. Kada su Sloveni došli na ove prostore, zatekli su Ilire, a ostaci naselja, vodovoda i grobalja ukazuju da su ovdje živjeli Grci i Rimljani.

Plav se u pisanim dokumentima ne pominje kao naselje već kao naziv za čitavu oblast. Pretpostavlja se da je naziv dobio po rimskom imperatoru Flaviusu (Phlavius), iz vremena kada je kraj pripadao rimskoj imperiji.

Kao urbano naselje pominje se u XIII vijeku, kao centar Plavske župe. Plav je u prošlosti bio trgovački i tranzitni centar. Tada je, u odnosu na ostale sredine, imao značajno veći broj stanovnika. U srednjovjekovnoj srpskoj državi bio je veoma značajno pazarište.

Položaj u Crnoj Gori i okruženju

Po prostoru, Plav, spada u red opština srednje veličine, i zauzima 3,5 % površine Crne Gore. Opština je pogranična, jer je u dužini od oko 52 km sa južne i jugo-zapadne strane, rubnim dijelom vijenca Prokletija postavljena državna granica prema susjednoj Albaniji. Graniči se sa područjima opština *Andrijevića*, *Rožaje*, *Peć*, *Dečani* i *Keljmendi* (u Albaniji).

Slika 1. Položaj opštine Plav u Crnoj Gori

Slika 2. Položaj opštine Plav u okruženju

Hidrologija

Područje je vrlo bogato vodama ,zahvaljujući obilnim padavinama.Raspolaže sa mnoštvom izdanišnih voda (izvora),potoka i brzih rijeka,četiri vrlo lijepa jezera (*Plavsko,Hridsko,Visitorsko* i *Rojansko-Ličeni Gštars*),mnoštvom vodopada i dr.hidrografskih objekata.Vodotoci raspolažu i značajnim hidroenergetskim potencijalom koji se može koristiti za proizvodnju električne energije od oko 42,6 MW.

Klima

Plavsko-gusinjski region ima modifikovanu,tzv.vlažniju subplaninsku klimu,koja na visinama od preko 1300 m nadmorske visine prelazi u planinsku.Ovu klimu karakteriše relativno kratko i prilično svježije ljeto,dosta duga i umjereno hladna i snjegovita zima.Proljeća su kraća i hladnija a jeseni su duže i toplije.Srednja godišnja temperatura vazduha je 7,6 °C.Pojas zemljišta,do 1500 m nadmorske visine,ima četiri mjeseca temperature ispod nule, a višoj predjeli,pet mjeseci.U zimskom periodu je česta pojava temperaturne inverzije,kada su planinske padine osunčane i toplije a kotline hladnije i pod maglom.Rijetka je pojava vjetrova,ali je zato količina padavina veća od prosjeka na nivou Crne Gore i iznosi 1108 mm,za Plav,i 1429 mm za Gusinje.Broj kišnih dana je oko 100 u godini,a broj dana sa sniježnim pokrivačem oko 120 na planinskom dijelu opštine.

Poljoprivredno zemljište,gdje dominiraju površine pod pašnjacima i livadama zahvata prostor od 24.732 ha,što čini 50 % teritorije opštine i još uvijek je najznačajniji prirodni resurs područja.Pošto pašnjaci i livade čine 90 % ovih površina,postoje dobri uslovi za razvoj stočarstva i manje ratarstva.Vočarstvo,kao grana,je prilično zapostavljeno,a ima dobre uslove za razvoj.

Oko 44 % područja opštine je pokriveno visokim ekonomskim šumama,što je jedno od najznačajnijih prirodnih bogastava opštine.Od ukupne šumske površine na četinare otpada oko 69 %,a ostalo su lišćari.

Lokalna infrastruktura

1.Društvena infrastruktura

1.1.Kultura-spomenici kulture

Spomenici materijalne kulture i posebno pisani dokumenti govore da su ljudi sa plavskog područja imali puno afiniteta prema kulturi i postigli značajne kulturne domene, naročito u oblasti književnosti, slikarstva, narodnih umotvorina i sl.

Najvažniji sačuvani kulturno istorijski spomenici u ovom kraju svakako su “Stara džamija” u Plavu, crkva “Svete Trojice” u Brezojevicama, “Kula Redžepagića” u Plavu i “Vezirova džamija” u Gusinju. Ovi objekti znatno povećavaju turističku vrijednost regiona u cjelini, kao i lokaliteta gdje se nalaze. Vrijedni su pažnje i izvjesni ostaci starih gradova, odnosno utvrđenja.

Stara knjižnica u Plavu

Jedan od najstarijih kulturno-istorijskih spomenika u Crnoj Gori ove vrste, bila je nedavno uništena Stara knjižara u Plavu, koju je 1471. godine, podigao plavski beg Zejnel Dizdar. Nažalost, ovaj vrijedni i nesumnjivo najstariji kulturni objekat ovih prostora nije sačuvan da svjedoči kako su ljudi ovih prostora, prije više od pet vjekova, cijenili knjigu.

“Stara džamija” u Plavu

Od četiri džamije u Plavu turistički je najinteresantnija Stara džamija. Sagrađena je 1471. godine, odmah po dolasku Turaka u ovaj kraj, tada za vjerske potrebe vojnika. Nalazi se u centru Plava na najvišojem dijelu Meteriza u okviru nekadašnjeg Grada i najstarija je građevina Plava. Interesantna je svojom originalnom arhitekturom i kitnjastim minaretom, te je zbog toga zakonom zaštićena.

Crkva Svete Trojice u Brezjevici kod Plava

Nalazi se na lijevoj obali Lima, na 2 km od njegovog izlaska iz Plavskoj jezera. Crkva je locirana u podnožju brda Gradac kod ušća Komarače u Lim. Ovo mjesto je skrovito i romantično, te u svemu odgovara duhu vremena kada je crkva podignuta. Crkva je zidana u vizantiskom stilu. Pripada tipu jednobrodnih građevina. Čitava unutrašnjost crkve bila je ukrašena živopisom velike umjetničke vrijednosti iz perioda obnove srpskog sakralnog slikarstva. Na crkvi postoje dva natpisa iz XVI –tog vijeka iz kojih se doznaje da je crkvu podigao Jeromonah Nestor 1567 godine. Ipak, narodno predanje kaže da je starija i od crkve Visoki Dečani za 30-40 godina.

Redžepagića kula u Plavu

Kula je nesumnjivo najstarija sačuvna bošnjačka građevina u Plavu i jedan od najinteresantnijih spomenika stambeno-odbrambene arhitekture u Crnoj Gori, zbog čega je stavljena pod zaštitu zakona.

Prema nekim izvorima kulu je 1671. godine sagradio Hasan–beg Redžepagić. Međutim, predanje kaže da je znatno starija i da potiče iz XV-tog vijeka. Po predanju kulu je sagradio Ali Muče sa svojim sinovima (tomok Ali Bega Režepagića), radi odbrane Plava od “Bunjana” (Klimenata). Kula je prvobitno bila podignuta na dva sprata od debelih zidova (preko jednog metra) i puškarnicama i pokrivena kamenim pločama. Kasnije je dograđen treći sprat – čardak od debele čamove gradje.

Vezirova džamija u Gusinju

Najstarija je sačuvana džamija u Gusinju a sagradio ju je Skadarski Vezir iz porodice Bušatlija na početku vladavine ovim krajem u XV vijeku. Drugi pak podaci govore da je podignuta 1626. godine, da je imala “Ruždiju” gimnaziju i djački internat na mjesto današnje ambulante.

Džamija “Sultanija” u Plavu

Sultan Abdul Hamid je podigao 1909. godine, velelepnu džamiju “Sultaniju” takodje na Meterizu od tesanog kamena sa kupolama i kamenom munarom. Ova džamija je malo vremena korištena u vjerske svrhe, a pod pritiskom ondašnjeg režima 1924. godine, je oduzeta islamskoj zajednici, pretvorena u vojno skladište, zatim u školu, a onda u policijsku stanicu. Na zgradi su uništeni vrijedni zapisi, srušeno munare i kupole i srušena Ruždija u dvorištu džamije.

Odlukom odbornika Skupštine opštine Plav, na zahtjev Mešihata islamske zajednice u Crnoj Gori, te na preporuku predsjedništva Republike, objekat je vraćen Islamskoj zajednici Plav.

Ostaci starih gradova

U srednjem vijeku na ovom području se nalazilo više utvrdjenja, medju kojima su najznačajnija bila: Plavski – Dizdarev grad, Gusinjski grad, “Kršla”, Jerinin grad, Gradac i Čeligrad. Većina ovih utvrdjenja su nestala, ali su svakako interesantna za turiste i arheologe.

1.2.Kulturne institucije,aktivnosti i manifestacije

U oblasti kulture na području Opštine postoji Javna ustanova Centar za kulturu Plav u čijem sastavu ulaze Dom kulture u Plavu, Dom kulture Milija Milačić” Murino, bioskop “Zvijezda” Gusinje i bioskop “Jedinstvo” Plav. Centar za kulturu u Plavu, kao osnovni nosioc aktivnosti u ovoj oblasti, pored prikazivanja filmova, bavi se i organizovanjem kulturno-umjetničkih programa itd. Ovoj ustanovi pripadaju gradske biblioteke u Plavu, Gusinju i Murini, čiji ukupni fond knjiga iznosi 22.000. Na području opštine Plav postoje i četiri omladinska doma (Brezojevice, Velika, Gornja Ržanica i Dolja).Izgrađen je i Dom kulture u Gusinju.

Najznačajnije tradicionalne kulturno-turističke manifestacije u Plavu su:

- Dani borovnice-skup raznih turističkih, poljoprivrednih i propagandnih manifestacija, seminara, defilea...;
- Vajarska i slikarska kolonija, održava se u avgustu;
- Književni susreti, održavaju se tokom avgusta sa izložbom likovnih stvaralaca;
- Festival narodnog melosa “Raspjevana mladost”, održava se u avgustu.

Obrazovanje

Predškolsko vaspitanje je konstituisano kao samostalni dio vaspitanja i obrazovanja. Na području opštine postoji Dječji vrtić u Plavu, Gusinju i Murini, koji su organizovani kao javna predškolska ustanova “Dječji vrtić” Plav, gdje trenutno boravi stotinak mališana.

Na teritoriji opštine Plav postoje tri osnovne škole sa svojim područnim odjeljenjima i to: OŠ "Hajro Šahmanović" Plav (1182 učenika), OŠ "Džafer Nikočević" Gusinje (545 učenika) i OŠ "Petar Đedović" Murino.

Srednje obrazovanje, postoji od 1965. godine, kao istureno odjeljenje Gimnazije "Panto Mališić" iz tadašnjeg Ivanograda (Berane), a od 1970. godine konstituisano je u okviru organizovane samostalne ustanove. Od 1980. godine srednje obrazovanje ostvaruje se u Srednjoškolskom centru "Bećo Bašić" u Plavu, gdje se proširuje nastava za više struka i zanimanja, a uvodi se i nastava na albanskom jeziku. Ove godine školu pohađa 528 učenika.

Sport

Na području plavske opštine postoji 13 sportskih klubova i društava koji se aktivno bave sportom i takmičenjima. Oni postižu zavidne rezultate iako bez potrebnih elementarnih uslova za bavljenje sportom.

Sportski klubovi:

Fudbalski klub "Jezero" Plav
Fudbalski klub "Gusinje" Gusinje
Fudbalski klub "Polimlje" Murino
Šahovski klub "Jezero" Plav
Karate klub "Jezero" Plav
Kik boks klub "Ariston" Plav
Kajakaški klub "Plavsko jezero" Plav

Sportsko ribolovno društvo "Plavsko jezero" Plav

Planinarsko smučarsko društvo "Kofiljača" Plav
Smučarsko-planinarsko društvo "Karanfil" Gusinje
Planinarsko društvo "Visitor" Plav
Lovačko društvo "Hrid" Plav
Lovačko sportsko društvo "Maja Karanfil" Gusinje

Najznačajnije tradicionalne sportske manifestacije u Plavu su:

Montenegro-Winter kup, auto trke koje se održavaju u januaru mjesecu;
Jedriličarska regata "Kup Plavskog jezera" koja se održava početkom jula;
- Sportovi na vodi, održavaju se tokom jula i avgusta na Plavskom jezeru (skokovi u vodu, takmičenje kajaka, preplivavanje jezera...);

Zdravstvo

Osnovne zdravstvene usluge stanovništvu pruža JU " Dom zdravlja " Plav u ambulanta u Plavu, Gusinju i Murinu i isturenim zdravstvenim punktovima u Velici i Vusanju. Dom zdravlja pruža i usluge stacionarnog liječenja na internom, dječjem, ginekološkom i stomatološkom odjeljenju i niz drugih specijalističkih ljekarskih

usluga. Dom ima solidne prostorne uslove za širenje svojih usluga, ali neadekvatnu tehničku opremljenost i nedostatak potrebnih kadrova prema potrebama područja.

Veliki je problem što Dom ne pruža adekvatnu primarnu zdravstvenu zaštitu na području Gusinja, jer nije obezbijeđeno stalno dežurstvo zdravstvene ekipe a što bi za tamošnji broj stanovništva i potrebe (veliki broj starih osoba) bilo neophodno.

2. Komunalna i putna infrastruktura

Vodosnabdijevanje naselja

Vodosnabdijevanje naselja ne zadovoljava potrebe građana. U Plavu se osjeća hronična nestašica vode u sušnom periodu (polovina naselja Plav), u Gusinju visočije kote naselja i na višim spratovima osjećaju takodje nestašicu. U Murinu u suši takodje znatno opada izdašnost izvorišta pa se mora zahvatiti niže. Na seoskom području nestašica se oseća u dijelu Prnjavora, Brezojevice, Kruševu, Martinoviću, ...

Vodovodne cijevi u lokalnoj mreži u Plavu su zastarjele i napravljene su od azbesta (glavni vodovi – profila 200 mm i 110 mm) i plastike ostali vodovi. Ta okolnost izaziva ogromne gubitke u mreži koji se procjenjuju na više od pola količina dopremljene vode u cjevovod. Dužina vodovoda je oko 5,2 km, profila 300 i 280 mm, primarni distributivni vod u Plavu je oko 5 km, a dužina sekundarne mreže je oko 10 km. U Gusinju je vodovod od plastičnih cijevi dužine 6,5 km. Primarna lokalna mreža je takodje od azbesta u dužini od oko 4 km i to profila 150 i 100 mm, a sekundarna od plastičnih cijevi dužine oko 6 km. U Murinu je dovodni cjevovod od plastike dužine 5,5 km a lokalna mreža oko 2 km duga i izvedena od plastičnih cijevi.

Odvod otpadnih voda

U Plavu je uradjena kanalizaciona mreža dužine oko 15 km, plastičnim cijevima profila 250 i 200mm, a duž glavne saobraćajnice u gradu i dio kanalizacije za atmosfersku vodu. Uglavnom priključeno je oko 90 % domaćinstava. U Gusinju je uradjen samo manji dio kanalizacione mreže od oko 1.850 m^{1.}, pa je to najveći komunalni problem ove varoši.

U Murinu nema gradske kanalizacije, jer ovo naselje nema karakteristike urbanog naselja veće gustine naseljenosti. Seoska naselja Prnjavor i Bogaiće zbog veće gustine naselja razvijaju projekat izgradnje kanalizacije.

Postojeće kanalizacije nemaju uređjaje za prečišćavanje već se otpadne vode nepreradjene ispuštaju u rijeke Ljuču i Lim.

Održavanje gradske čistoće

U sferi održavanja gradske čistoće stanje ne zadovoljava, zbog neadekvatne opremljenosti komunalnog preduzeća i ispoljenih subjektivnih slabosti u radu i naplati komunalnih usluga.

Postoji akutni problem nepostojanja legalne gradske deponije smeća zbog zabrane njenog korišćenja od strane gradjana naselja Brezojevice. U Gusinju se takva deponija formirala u neposrednoj blizini bujičnog toka Grnčara, koji najmanje dva-tri puta godišnje probije utvrde i vrlo često odnese smeće rijekom Ljučom u Plavsko jezero i Lim.

Uređenje zelenih površina

Gradska naselja oskudijevaju u uredjenim javnim **zelenim površinama** kao i osjenčenju ulica i dr. javnih površina, a nema dovoljno ni komunalnog mobilijara.

Stanje lokalnih puteva

U opštini ima oko 290 km lokalnih i nekategorisanih puteva uglavnom neadekvatnog kvaliteta jer samo oko 60 km je asfaltirano. Većina tih puteva je u vrlo lošem stanju jer su dosta stari, izvodjeni na dosta lošoj podlozi i uglavnom lošim vremenskim uslovima, nijesu adekvatno održavani i dr. Postoji potreba da se većina hitno rekonstruiše, da se izgrade ili poprave mostovi na putevima kao i dr. objekti na putevima.

TT mreža

Mjesna TT mreža je novijeg datuma, pa je u dobrom stanju i uglavnom dobra je pokrivenost područja. Ima prema nekoliko sela manjih zagušenja jer nema dovoljno slobodnih parica. Ova mreža ima ukupno oko 3.400 priključaka.

Pokrivenost područja signalom RTVCG i operatera mobilne telefonije je zadovoljavajuća. Potrebno je raditi na poboljšanju signala lokalne TV "Glas Plava" za područje Gusinja i Murine.

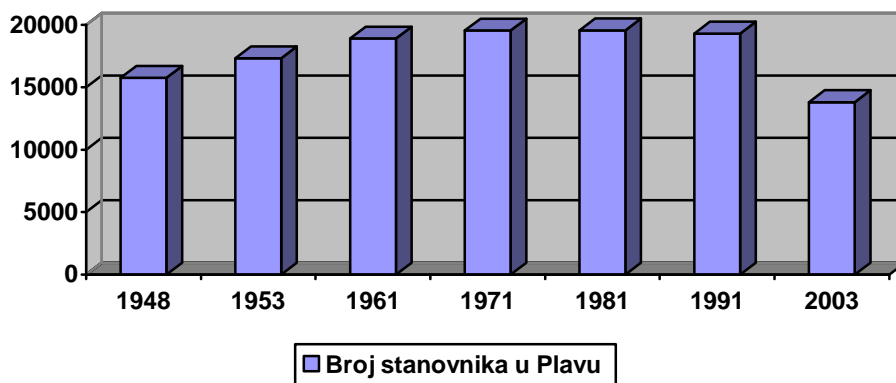
2.STANOVNIŠTVO

Broj stanovnika u Plavu od 1948 godine je bio u stalnom porastu, sve do 1971. i 1981. godine, kada počinje da opada. Tako je na popisu 1981. godine ukupan broj stanovnika bio 19 560, a na popisu 2003. godine svega 13 805 stanovnika. Ovakav pad broja stanovnika objašnjava se iseljavanjem stanovništva, iz ekonomskih razloga, u druge centre i odlaskom u inostranstvo.

Tabela 1. Kretanje ukupnog broja stanovništva

Godina popisa	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2003
Crna Gora	377189	419873	471894	529604	584310	615035	620145
Plav	15764	17330	18913	19542	19560	19305	13805
Procenat (%)	4,18 %	4,13 %	4,00 %	3,69 %	3,35 %	3,14 %	2,23 %

Grafikon 1. Kretanje ukupnog broja stanovnika u Plavu

Tabela 2. Prosječni godišnji prirodni porast stanovništva

Intereval	Crna Gora	Plav	%
1971-1981	5471	1,8	0,03 %
1981-1991	3073	-25,5	-0,83 %
1991-2003	426	-558	-248 %

Tabela 3. Broj živorođenih i umrlih

Godina	Crna Gora		Plav	
	Živorodeni	Umrli	Živorodeni	Umrli
1998	9211	5312	277	124
1999	8828	5393	241	126
2000	9184	5412	230	132
2001	8839	5431	227	147
2002	8499	5513	208	122
2003				

Tabela 4. Struktura Stanovništva po starosnim grupama i polu u Opštini Plav (popis,1991,2003)

Starosna Struktura	Popis 1991		Starosna struktura	Popis 2003	
	Ukupan broj	Muškarci		Ukupan broj	Muškarci
0-4 god.	2181	1151	0-4 god.	1056	550
5-9 god.	2132	1104	5-9 god.	1162	597
10-14 god.	2350	1214	10-14 god.	1271	637
15-19 god.	2393	1258	15-19 god.	1327	703
20-24 god.	2081	1144	20-24 god.	1038	527
25-29 god.	1399	764	25-29 god.	886	430
30-34 god.	1097	610	30-34 god.	791	366
35-39 god.	795	403	35-39 god.	858	421
40-44 god.	923	430	40-44 god.	947	474
45-49 god.	891	440	45-49 god.	858	453
50-54 god.	849	391	50-54 god.	656	333
55-59 god.	566	250	55-59 god.	539	273
60-64 god.	460	228	60-64 god.	578	266
65-69 god.	448	205	65-69 god.	676	287
70-74 god.	361	190	70-74 god.	540	240
Preko 75 g.	531	254	75-79 god.	332	135
			80 i više gd.	234	105
			Nepoznato	56	24
Ukupno	19457	1036	Ukupno	13805	6821

Tabela 5a. Struktura stanovništva po starosnim grupama i polu u Crnoj Gori i Plavu (popis 1991 god.)

Starosna struktura	Crna Gora				Plav			
	Ukupan broj	%	muškarci	%	Ukupan broj	%	muškarci	%
0-4 godine	50708	8,24	26150	51,57	2181	4,30 %	1151	4,40 %
5-9 godina	52413	8,52	26797	51,13	2132	4,07 %	1104	4,12 %
10-14 godina	52337	8,50	26986	51,56	2350	4,48 %	1214	4,50 %
15-19 godina	50782	8,26	25897	51,00	2393	4,71 %	1258	4,86 %
20-24 godine	48869	7,95	25591	52,37	2081	4,26 %	1144	4,47 %
25-29 godina	48595	7,90	25263	51,99	1399	2,88 %	764	3,02 %
30-34 godine	47810	7,77	24639	51,54	1097	2,29 %	610	2,48 %
35-39 godina	44903	7,30	23123	51,50	795	1,77 %	403	1,74 %
40-44 godine	39175	6,37	19354	49,40	923	2,36 %	430	2,22 %
45-49 godina	27742	4,51	13333	48,06	891	3,21 %	440	3,30 %
50-54 godine	35675	5,80	17060	47,82	849	2,38 %	391	2,29 %
55-59 godina	31218	5,08	15107	48,39	566	1,81 %	250	1,65 %
60-64 godine	27985	4,55	13130	46,92	460	1,64 %	228	1,74 %
65-69 godina	19195	3,12	8186	42,65	448	2,33 %	205	2,50 %
70-74 godine	10608	1,72	4177	39,38	361	3,40 %	190	4,54 %
Preko 75 godina	20800	3,38	8116	39,02	531	2,55 %	254	3,13 %
Ukupno	608 815	100%	302 909	100 %	19457	100%	10036	100 %

Tabela 5a. Struktura stanovništva po starosnim grupama i polu u Plavu i Crnoj Gori (popis 2003 god.)

Starosna struktura	Crna Gora				Plav			
	Ukupan broj	%	muškarci	%	Ukupan broj	%	muškarci	%
0-4 godine	39671	6,40 %	20560	6,74 %	1056	7,65 %	550	8,06 %
5-9 godina	42576	6,86 %	21950	7,19 %	1162	8,42 %	597	8,75 %
10-14 godina	45214	7,29 %	23393	7,66 %	1271	9,21 %	637	9,34 %
15-19 godina	49387	7,96 %	25388	8,32 %	1327	9,61 %	703	10,31 %
20-24 godine	48963	7,90 %	24792	8,12 %	1038	7,52 %	527	7,73 %
25-29 godina	44988	7,25 %	22356	7,32 %	886	6,42%	430	6,30 %
30-34 godine	41528	6,70 %	20565	6,74 %	791	5,73 %	366	5,37 %
35-39 godina	41705	6,72 %	20797	6,81 %	858	6,22 %	421	6,17 %

40-44 godine	44175	7,12 %	22064	7,23 %	947	6,86 %	474	6,95 %
45-49 godina	44496	7,18 %	22494	7,37 %	858	6,22 %	453	6,64 %
50-54 godine	40436	6,52 %	19913	6,52 %	656	4,75 %	333	4,88 %
55-59 godina	28071	4,53 %	13171	4,32 %	539	3,90 %	273	4,00 %
60-64 godine	29233	4,71 %	13393	4,39 %	578	4,19 %	266	3,90 %
65-69 godina	28650	4,62 %	13208	4,33 %	676	4,90 %	287	4,21 %
70-74 godine	21240	3,42 %	9351	3,06 %	540	3,19 %	240	3,52 %
75-79 god.	14270	2,30 %	5799	1,90 %	332	2,40 %	135	1,98 %
80 i više gd.	1000	1,61 %	3626	1,19 %	234	1,70 %	105	1,54 %
Nepoznato	5542	0,89 %	2405	0,79 %	56	0,41 %	24	0,35 %
Ukupno	620145	100 %	305225	100 %	13805	100 %	6821	100 %

Tabela 6. Nepismeno stanovništvo

Popis	Crna Gora		Plav	
	Ukupno	M	Ukupno	M
1981	44633	7928	2172	501
1991	30443	5226	1467	259
2003				

Tabela 7. Procenat nepismenog stanovništva

Godina	Crna Gora	Ž	Plav	Ž
1981	7,64	82,24	11,10 %	76,93 %
1991	4,95	82,83	7,60 %	82,34 %
2003				

**Tabela 8a. Stanovništvo 15 i više godina prema polu i stručnoj spremi
(popis 1991)**

1991				
Školska sprema	Crna Gora		Plav	
	Ukupno	M	Ukupno	M
		459577	225998	13522
Bez šk.spreme	40724	9238	1952	517
1-3 razred OŠ	10761	3011	376	125
4-7 razred OŠ	64301	24313	2259	943
Osnovna Škola	135545	67209	4587	2359
Škole za KV i VKV	35864	23769	391	315
Gimnazije	12696	6184	163	99
Srednje stručne šk.	45375	26310	784	578
Srednje usmj.obraz	66800	36449	2013	1305
Više obrazovanje	17559	10787	314	217
Visoko obrazovanje	23154	14998	398	294
Nepoznato	6798	3730	285	163

**Tabela 9a. Procenat stanovništva 15 i više godina prema stručnoj spremi
(popis1991)**

Stepen obrazovanja	C.Gora	Ž	Plav	Ž
Osnovno	29,50 %	50,42 %	23,76 %	11,54 %
Srednje	27,17 %	44,79 %	17,36 %	5,46 %
Više	3,82 %	38,57 %	1,63 %	0,50 %
visoko	5,04 %	35,23 %	2,06 %	0,54 %

Tabela 10. Broj i veličina domaćinstava

Godina popisa	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2003
Broj domaćinstava	83639	92152	106569	121911	142692	163274	191047
Crna Gora							
Plav							
Veličina domaćinstva	4,51	4,56	4,23	4,34	4,09	3,77	3,23
Crna Gora							
Plav							

**Tabela 11. Stanovništvo prema nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti
Pregled za Crnu Goru i Plav (popis 2003.god.)**

	Ukupno	Crnogorci	Srbi	Jugosloveni	Albanci	Bošnjaci	Egipćani	Italijani	Make donci	Mađari
C.Gora	620145	267669	198414	1860	31163	48184	225	127	819	362
Plav	13805	765	2613	3	2719	6809	-	-	2	1

Nastavak table 11.

	Muslimani	Njemci	Romi	Rusi	Slovinci	Hrvati	Ostali	Neizjašnj.	Region. Pripadn.	nepoznato
C.Gora	24625	118	2601	240	415	6811	2180	26906	1258	6168
Plav	788	-	-	1	-	4	39	39	2	20

3.BROJ PREDUZEĆA

Tabela 1. Broj i oblik registrovanih preduzeća u Plavu

R.broj	Oblik društva	broj
1	Akcionarsko Društvo	3
2	Ortačko Društvo	22
3	Komanditno Društvo	-
4	Društvo sa ograničenom odgovornošću	46
5	Dio stranog društva	-
6	Zadruga	5
7	Nevladine organizacije	-
8	Javno preduzeće	1
9	Preduzetnici	221
10	Ustanove	8
UKUPNO		306

Tabela 2. Akcionarska Društva

	Naziv i sjedište	Šifra djel.	Opis djelatnosti
1	Bor,Plav	20101	Proizvodnja rezane građe
2	Plavsko jezero,Plav	55120	Hoteli i moteli,bez restorana
3	Maksim,Murino	17110	Priprema i pređenje vlakana od pamuka

Tabela 3. Broj registrovanih preduzeća po sektorima

	Sektor	Ukupno
1	Proizvodnja	19
2	Trgovina	33
3	Usluge	28
4	Poljoprivreda	8
5	Građevinarstvo	-
UKUPNO		88

Od svih sektora najveći broj registrovanih preduzeća je u sektoru trgovine (33 ili 37,5 % kao i usluga (28 ili 31,8 %).

Tabela 4. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima-sektor proizvodnja

R.br.	Šifra djelatnosti	Djelatnost	Ukupno
1	20101	Proizvodnja rezane građe	7
2	25220	Proizvodnja ambalaže od plastičnih masa	1
3	17110	Priprema i pređenje vlakana od pamuka	1
4	02010	Uzgoj i iskorišćavanje šuma	3
5	20510	Proizvodnja ostalih proizvoda od drveta	4
6	15981	Proizvodnja mineralne vode	1
7	20300	Proizvodnja građevinske stolarije	2
UKUPNO			19

U sektoru proizvodnje najveći je broj registrovanih preduzeća iz oblasti **proizvodnje rezane građe** (7 ili 36,8 % od ukupno 19).

Tabela 5. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima-sektor trgovina

R.br.	Šifra djelatnosti	Djelatnost	Ukupno
1	52120	Ostala trgovina na malo u prodavnicama mješ.robe	11
2	51450	Trgovina na veliko toaletnim proizvodima	1
3	51700	Ostala trgovina na veliko	7
4	52440	Trgovina na malo namještajem	1
5	51340	Trgovina na veliko alkoholnim i drugim pićima	1
6	51370	Trgovina na veliko kafom,čajem,začinima...	1
7	50500	Trgovina na malo motornim gorivima	1

8	50100	Prodaja motornih vozila	1
9	52270	Ostala specijal. trgovina u maloprodaji hranom	3
10	51470	Trgovina na veliko ostalim proizvodima za domaćinst.	3
11	51550	Trgovina na veliko hemijskim proizvodima	1
12	52110	Nespecijalizovana trgovina,pretežno s hranom	1
13	51380	Nespecijalizovana trgovina na veliko hranom	1
UKUPNO			33

U sektoru trgovine najveći je broj registrovanih preduzeća iz djelatnosti **ostala trgovina na malo u prodavnicama mješovite robe** (11 ili 33,3 %).

Tabela 6.Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima-sektor usluge

R.br.	Šifra djelatnosti	Djelatnost	Ukupno
1	55300	Restorani	1
2	55400	Barovi	2
3	45210	Grubi građevinski radovi	1
4	64200	Telekomunikacije	1
5	55120	Hoteli i moteli,bez restorana	2
6	93050	Ostale uslužne aktivnosti,nepomenute	1
7	60250	Prevoz robe u drumskom saobraćaju	5
8	63300	Djelatnost putničkih agencija	1
9	50200	Održavanje i opravka motornih vozila	3
10	45250	Ostali građevinski i specijalizovani radovi	2
11	85200	Veterinarske aktivnosti	1
12	70310	Agencije za nekretnine	1
13	74203	Inžinjeri	2
14	02020	Usluge vezane za šumarstvo	1
15	22310	Reprodukcija zvučnih zapisa	1
16	92200	Radio i TV aktivnosti	1
17	60220	Taksi prevoz	1
18	14210	Vađenje šljunka i pijeska	1
Ukupno			28

U sektoru usluga najveći broj registrovanih preduzeća je iz područja **prevoza robe u drumskom saobraćaju** (5 ili 17,9 %).

Tabela 7. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima-sektor poljoprivreda

R.br.	Šifra djelatnosti	Djelatnost	Ukupno
1	01240	Uzgoj živine	1
2	01220	Uzgoj ovaca,koza,konja i magaraca	2
3	01131	Proizvodnja voća	1
4	01121	Gajenje povrća, cvijeća i ukrasnog bilja	1
5	15110	Proizvodnja i obrada životinjskog mesa	1
6	15120	Proizvodnja i obrada živinskog mesa	1
7	01110	Gajenje žita i drugih usjeva i zasada	1
Ukupno			8

U sektoru poljoprivrede registrovana su preduzeća iz oblasti uzgoja živine i stoke, proizvodnje i obrade mesa kao i gajenja žitarica.

Tabela 8. Zadruga

R.br.	Naziv i sjedište	Šifra djelatnosti	Opis djelatnosti
1	Agropolje, Plav	01300	Mješovito farmerstvo
2	Učenička zadruga, Plav	93050	Ostala uslužne aktivnosti, nepomenute
3	Višnjevo, Plav	01210	Uzgoj goveda, proizvodnja mlijeka
4	Zemljoradnička zadruga Plav, Plav	01210	Uzgoj goveda, proizvodnja mlijeka
5	OPZ "Aljo Hot", Gusinje	52120	Ostala trgovina na malo u prod. mješ. robe
6	Zemljoradnička zadruga Murino, Murino	01300	Mješovito farmerstvo

4. RESURSI I MOGUĆNOSTI NJIHOVE VALORIZACIJE

Najznačajniji potencijali za razvoj područja opštine Plav su poljoprivredno zemljište, šume, prirodne ljepote kao turistički resursi, vodni potencijali pogodni za industrijsku i poljoprivrednu proizvodnju, stočni fond, zasadi voća i prirodni kompleksi šumskih plodova i ljekovitog bilja. Postoje dobri uslovi da se koriste ovi resursi u funkciji obezbjeđenja održivog razvoja Opštine što je na liniji razvojnih prioriteta ovoga kraja.

Na toj osnovi je moguće razvijati sektor usluga u zoni preduzetništva, odnosno malih i srednjih preduzeća.

Ukupno **radno sposobno stanovništvo** se procjenjuje na oko 7.000 ljudi, od kojih je 1991. godine više od četiri hiljade njih imalo srednju ili višu i visoku spremu.

Opština Plav raspolaže sa 8.143 ha **obradivog** poljoprivrednog zemljišta (od čega 5.494 ha su livade, 1.985 ha oranice i 612 ha voćnjaci) i 16.589 ha pašnjaka, što ukupno čini 24.732 ha, odnosno oko 51% ukupnog područja opštine. Dakle, opština Plav, na svom području, ima 4,77% obradivih poljoprivrednih površina Crne Gore. Imajući u vidu strukturu zemljišta i kultura koje se gaje, **stočarstvo** kao grana ima najbolje uslove za razvoj. Elaborat koji je urađen još 1960. godine pod nazivom "**Poljoprivredna osnova doline Ljuče**", na izuzetno ozbiljan i studiozan način dokazuje da je moguće, nakon sprovođenja agro i hidromelioracije barljevog zemljišta u Plavsko-Gusinjskoj dolini pored Ljuče, dobiti 712 ha kvalitetnog obradivog zemljišta. Ovo zemljište bi bilo izuzetno pogodno, prevashodno, za proizvodnju stočne hrane za približno 4.500 goveda za period od 8 mjeseci stajskog uzgoja.

Šume predstavljaju jedan od najznačajnijih resursa razvoja iako to u dosadašnjem periodu nije adekvatno valorizovano. U državnom vlasništvu je 20.899,12 ha, a u privatnom vlasništvu 4.457 ha šuma. Kod državnih šuma kojima gazduje Šumska uprava Plav na privredne šume otpada 14.156,99 ha, od čega visoke privredne šume zauzimaju oko 91 % površine, sa zapreminom četinarara od oko 2.466.000 m³ i zapreminom lišćara od oko 1.012.640 m³ odnosno oko 29% ukupne drvene mase u ovim najkvalitetnijim šumama. Zapreminski prirast četinarara je 42.903 m³ a prirast lišćara 14.787 m³. Po Opštoj šumsko-privrednoj osnovi za područje opštine je određen sječivi etat za četinare od 36.123 m³ i za lišćare od 8.282 m³. Kod privatnih šuma (visoke i niske- izdanačke) zapremina visokih šuma je oko 402.340 m³ a kod niskih šuma 136.870 m³, dok je prirast kod prvih 11.570 m³, a kod drugih 1.730 m³. Sječivi etat ovih šuma je 8.376 m³, od čega četinarara 4.120 m³ i 4.256 m³ lišćara. Inače, Plavske šume se ubrajaju u najkvalitetnije šume u Crnoj Gori.

U državnim šumama sa područja Plava se posječe i preradi 5,13 % ukupno posječene drvene mase CG.

Na području opštine je moguće razvijati 15 vidova **turizma** i formirati raznovrsnu ponudu i smještaj za oko 6000 gostiju.

Najatraktivnija turistička odredišta su: **Plavsko, Hridsko, Visitorsko i Ropojansko jezero, Alipašini izvori, vodopad Grlja, Oko Skakavica**, brojne pećine, najviši vrhovi Crne Gore, **Maja Kolata i Maja Rosit, dolina Grebanje i dolina Ropojana**, planine- naročito **Bogićevica** i dr.

Područje je veoma bogato vodama zahvaljujući obilju padavina, pa ima mnoštvo izdašnih izvora, potoka i brzih rijeka, četiri gore pomenuta jezera, mnoštvo vodopada i drugih hidrografskih objekata. Vodotoci raspolažu značajnim hidroenergetskim potencijalom koji se može koristiti za proizvodnju energije od oko 42,6 MW.

Alipašini izvori, kraj Gusinja, su jedno od najizdašnijih izvorišta u Crnoj Gori, sa oticanjem vode od oko 6-7 m³ /sec, koji se planira koristiti kao potencijal za eksploataciju- pakovanje vode za piće. Vodna bogastva se mogu znatno više koristiti za navodnjavanje poljoprivrednih površina.

Područje opštine je povoljno za gajenje svih vrsta kontinentalnog *voća* i poznati je voćarski kraj. Pod voćnjacima se nalazi 612 ha, mada je ta površina znatno veća jer su znatne površine livada i okućnica zasadjene voćem.

Na području opštine Plav postoje značajni kompleksi samonikle šumske borovnice, voćke sa izvanrednim svojstvima (sadrži puno vitamina, bakra i gvoždja kao i antocijane i tanine) u ishrani čovjeka i liječenju nekih oboljenja, prije svega oboljenja krvnih sudova i vida. Procijenjeni rod je između 500-800 t godišnje. Područje je bogato i drugim vrstama šumskih plodova (gljive, jagode, ogrozd, malina, kupina i dr. divlje voćke) kao i ljekovitim biljem.

Glavne privredne djelatnosti su poljoprivreda i šumarstvo, industrija (uglavnom drvoprerađiva), turizam, trgovina i sektor usluga

5.RAZVOJNI PROJEKTI OPŠTINE

Budući razvoj ovog područja bliže je definisan razvojnim projektima regiona kroz studije:

- 1.Program integralnog razvoja područja crnogorskih Prokletija (regionalni razvojni projekat);
- 2.Studija razvoja planinskog i eko turizma u sjevernom dijelu Crne Gore.
- 3.Studija energetskog korišćenja vodnog potencijala pritoka Lima.

Sa nivoa Opštine razvoj je definisan kroz:

- 1.Strateški plan razvoja opštine Plav za period 2004-2008 godine;
- 2.Višegodišnji investicioni plan opštine Plav za period 2004-2008 godina i
- 3.Pojedinačnim razvojnim planovima i projektima građana i privrede

Strateški razvojni projekti opštine su:

1. Izgradnja regionalnog puta Podgorica-Plav

Prigranični položaj opštine Plav, teška prohodnost planinskog masiva Prokletija i drugotrajna izolovanost susjedne države Albanije, u odnosu na ostali svijet, uslovili su da je područje opštine Plav, u okviru Crne Gore i šire, ostalo izolovano i periferno u odnosu na mreže naselja i saobraćajnica.

Svjesni značaja nekadašnjeg drumca iz rimskog doba “Via de Zente” koji je ovuda prolazio, Skupština opštine Plav je 1992. godine pokrenula inicijativu da se u reonu Grnčara/Vrmoše otvori granični prolaz, a kasnije da se izgradi put Gusinje –Podgorica. Ovo zbog toga što je preko opštine Plav najkraća moguća drumska veza polimskog, kosovsko-metohijskog basena i južne Srbije sa crnogorskim primorjem.

Po idejnim projektima puta koji je izradio Institut za puteve iz Beograda dužina puta bi iznosila oko 70 km, od čega oko 53 km novog puta, a na teritoriji Albanije oko 32 km sa tunelom od 4 km. Put bi išao dolinom rijeke Cijevne do sela Dinoša kod Podgorice. Izgradnja puta bi koštala oko 58 miliona € od čega oko 35 miliona na teritoriji Albanije. Po drugoj varijanti puta – koridora dolinom Vrmoše potom do Veruše, uz proboj tunela u dužini od oko 2,8 km kroz Maglič na koti od 1500 mnv. Ukupna dužina puta bi iznosila 67 km od čega 9,3 km na teritoriji Albanije, a novog puta treba izgraditi 28 km (u Albaniji 9,3 km i u Crnoj Gori 18,7 km). Ukupni troškovi gradnje puta se planiraju na oko 49 miliona €.

2. Flaširanje vode za piće sa “Alipašinih vrela”

Po riječima Dr. Mićka Radulovića profesora na građevinskom fakultetu u Podgorici, direktora Republičkog zavoda za geološka istraživanja, nema izvora sa izdašnošću, kvalitetom i stabilnošću isticaja kao što su Alipašini izvori, niz od 25 izvora na 925 mnv. Minimalni isticaj je 2,5 a maksimalni oko 7 m³/sec a temperatura između 5,6 i 6 stepeni, hemijski, radiološki i bakteriološki potpuno ispravna.

U oblasti turizma, u cilju upotpunjavanja turističke ponude i valorizacije izvanrednih turističkih potencijala napravljeni su određeni pomaci u smislu izrade potrebne investiciono-tehničke dokumentacije za izradu ski kompleksa “Paljevi” na Kofiljači. Takođe, opština je stvorila infrastrukturne preduslove (put, struja, uređenje trase i dr.) za otpočinjanje realizacije izgradnje ski kompleksa “Paljevi”, kapaciteta 3000 skijaša. Izgradnjom ovih objekata a naročito ski kompleksa “Paljevi” značajno bi se proširila turistička potreba ovog područja i otvorila zimska turistička sezona.

U cilju boljeg drumskog povezivanja sa susjednim opštinama, sopstvenim sredstvima opštine izvršen je proboj putne saobraćajnice Plav – Dečane preko Bogićevice, u dužini od oko 10 km i time spojena trasa regionalnog putnog pravca Plav – Dečane u dužini od 45 km. Na ovaj način stvorena je makar u letnjoj sezoni lakša mogućnost znatno kraće komunikacije između ove dvije susedne opštine i omogućena turistička valorizacija Bogićevice i Hridskog jezera.

3. Izgradnja malih hidroelektrana

Prema Studiji energetske korišćenja Lima i njegovih pritoka u regionu opštine Plav moguće je izgraditi 15 hidroelektrana zavidne snage od 42,595 MW. Nekoliko hidroelektrana imaju izrazito dobre karakteristike što se tiče snage, godišnjeg potencijala i cijene koštanja po KW/h.

HE "Jara" na Komaračkoj rijeci je svakako najzanimljivija jer ima sledeće karakteristike: instalisana snaga 6,8 MW, instalisani proticaj 3,85 m³/s, bruto pad postrojenja 220 m, godišnja proizvodnja energije 21,57 GWh, vrijeme građenja jedna godina, dužina dovodnog cjevovoda 4,1 km, dužina čeličnog cjevovoda 570 m prečnika 0,8 m i cijenu koštanja KWh ubjedljivo najjeftiniju na području bivše Jugoslavije.

Slične karakteristike ima i HE "Babino Polje".

4. Plavske Prokletije – Peti Nacionalni park u Crnoj Gori

Prokletije predstavljaju jednu od najtajanstvenijih i najneproučenijih planina Balkanskog poluostrva sa brojnim prirodnim i kulturnim vrijednostima (750 vrsta planinske vaskularne flore i preko 100 endemičnih vrsta). To je prostor koji po svemu zaslužuje da bude peti Nacionalni park u Crnoj Gori – izjavila je Marija Zupančić – Vičar, visoki funkcioner Svjetske organizacije za zaštitu prirode.

Francuski putopisac Ami Boue je 1826. godine boravio u plavsko-gusinjskom kraju i napisao: "Nigdje priroda nije ljepša i raskošnija nego tu gdje su Prokletije najveličanstvenije, to su Alpi na jugu Evrope. Ova priroda je veliki dar, ljepota i radost, ona ovim ljudima daje snagu i zdravlje, vedrinu i upornost".

Srpski akademik i istraživač Jovan Cvijić je iz Plava pisao svojim prijateljima: "Nalazim se u najljepšem dijelu domovine".

Skupština Opštine Plav je u decembru 1985.godine donijela Odluku o proglašenju dijela teritorije opštine za Regionalni park. Od tada su tekle brojne inicijative, apeli i naponi da se zaštite vrijednosti područja i omogući njegova valorizacija. Tako su 8. marta 2000. godine, Republički zavod za zaštitu prirode, Skupština Opštine Plav i JP "Nacionalni parkovi Crne Gore" su pokrenuli zajedničku inicijativu da se plavske Prokletije proglase nacionalnim parkom.

Lista projekata koji se realizuju:

1. Projekat izgradnje sportskih terena i mosta u Vusanju
2. Projekat instalacije grijanja u školi »Džafer Nikočević« Gusinje
3. Projekat izgradnje puta Gornja Ržanica-Mokra
4. Projekat izgradnje vodovoda za selo Vusanje
5. Projekat izgradnje vodovoda za selo Kruševo
6. Projekat izgradnje vodovoda za selo Martinoviće
7. Projekat rekonstrukcije Hridske u Plavu i Grebajske ulice u Gusinju
8. Projekat izgradnje gradske pijace u Plavu
9. Projekat izgradnje stočne pijace u Plavu

Projekti ili programi za koje je izrada projekata završena, ili je u toku, a nijesu realizovani:

1. Projekat izgradnje kanalizacije za naselje Gusinje
2. Projekat izgradnje sportske dvorane u Plavu
3. Projekat uređenja prostora Alipašinih izvora
4. Projekat uređenja kanjona Grlje

5. Projekat izgradnje sjeverne zaobilaznice oko Plava
6. Projekat sanacije izvorišta vodovoda za Plav
7. Projekat izgradnje ski stadiona »Kofiljače« Plav

Projekti koji se planiraju i i koji će se finansirati iz budžeta opštine

R.br.	Opis investicije	Budžet
1	Rekonstrukcija izvorišta i vodovoda Plav	30.000
2	Sanacija i zaštita vodovoda u Gusinju	25.000
3	Izgradnja kaptaze vodovoda u Murinu	28.000
4	Rekonstrukcija distr. Mreže vodovoda Plav	300.000
5	Izgradnja kanalizacije za Gusinje	616.000
6	Izgradnja kanalizacije u Plavu	20.000
7	Izgradnja deponije otpada za područje opštine	60.000
8	Asfaltiranje ulica u Gusinju	55.000
9	Asfaltiranje ulica u Plavu i Brezojevicama	91.000
10	Rekonstrukcija gradskih ulica u Plavu i Gusinju	290.000
11	Izgradnja trotoara u Plavu i Gusinju	31.500
12	Izgradnja saobraćajne i turističke signalizacije	20.000
13	Izgradnja ulične javne rasvete	124.000
14	Izgradnja sportske sale u Plavu	819.000
15	Izgradnja gradske pijace u Plavu	170.000
16	Izgradnja zelene pijace u Murinu	12.000
17	Uredjenje parka u Čaršiji Plav	10.000
18	Uredjenje stočnih pijaca u Plavu i Gusinju	40.000
19	Uredjenje obale Plavske rijeke kroz grad	110.000
20	Uredjenje obale Murinske rijeke	15.000
21	Izgradnja ski lifta »Bandera«	290.000
22	Uredjenje prostora Alipašinih izvora	180.000
23	Uredjenje kanjona rijeke Grlje	125.000
24	Izrada studije izv.progl.nac.parka »Prokletije«	25.000
25	Izrada studije izv.izgr.puta Gusinje-Podgorica	267.000
26	Izrada studije izv.izgr.puta Plav-Dečani	45.000
27	Izrada urbanističke dokumentacije	50.000
28	Nabavka opreme za JP za kom.poslove	90.000
29	Izgradnja osnovne seoske infrastrukture	1.706.000
30	Razvoj rekreativnih aktivnosti	Nepoznat
31	Razvoj prijemnih kapaciteta u turizmu	Nepoznat
32	Razvoj agro-šumarstva i poljoprivrede	Nepoznat
33	Izrada projekta zaštite Plavskog jezera	60.000
34	Sanacija opštinske zgrade i Vatrogasnog doma	85.000
UKUPNO		5.789.000 €

Napomena: U rubrici "budžet" su dati podaci o orijentacionoj vrijednosti projekta, a u finansiranje će se uključiti Opština, Vlada RCG, CHF i dr. Strani donatori i građani samodoprinosom (naročito u prigradskim i seoskim naseljima).

Najznačajniji problemi koji mogu spriječiti realizaciju planiranih projekata su nedostatak sredstava i nestabilna finansijska situacija u Opštini, Republici i nizak nivo standarda građana. Potom može neke projekte ugroziti negativan stav nadležnih republičkih organa, kada se tiče krupnijih projekata šireg značaja. I na kraju ako se ispolje slabosti i kašnjenja u procesu planiranja i implementacije projekata, jer više od polovinu planiranih projekata su još u fazi idejnog rješenja ili je u toku proces izrade izvodjačke dokumentacije.

Zainteresovane strane za ulaganje u razvoj

- Preduzeće D.O.O "Energus" Ljubljana je zainteresovana za izgradnju male hidroelektrane "Jara" Plav.
- U saradnji sa Vladom CG i Albanijom a u organizaciji NVO Cooperazione Internazionale iz Milana sa sjedištem u Skadru teče postupak kandidovanja za finansiranje realizacije projekta osnivanja i funkcionisanja pograničnog Nacionalnog Parka u Albanskim Alpima-Prokletije-regionalnog razvojnog projekta.
- Strani partner, iz SAD-a, je ušao u OPZ »A.Hot« Gusinje radi završetka i aktiviranja klanice.
- Dvojica biznismena, iz SAD-a, su dobili koncesije od Vlade za industrijsko pakovanje pitke vode sa Alipašinih izvora u Gusinju.

6.POSTOJEĆE STANJE U PRIVREDI

1.Stanje u privredi Opštine

Prilike u plavskoj privredi se uopšteno mogu okarakterisati kao veoma teške sa trendom daljeg pogoršanja.

Žestoka ekonomska kriza koja vlada ovim prostorima, bukvalno je zbrisala nekadašnju privredu u Plavu, pa su mnoga od preduzeća i zadruga dospjela u velike probleme ili stečaj. Ta preduzeća godinama nisu ništa proizvodila, radnici ne primaju zarade po nekoliko godina, ili se pak nalaze u štrajku, a tokom 2004 godine i formalno veliki broj uposlenih radnika je proglašen tehnološkim viškom i upućen na biro rada.

U 2001-oj godini broj zaposlenih u Plavu je iznosio 1.396, od čega 400 žena, odnosno stepen zaposlenosti je iznosio 6,59 %. Računajući i broj zaposlenih u sektoru ličnog rada broj zaposlenih je bio 1.532 a ukupna stopa zaposlenosti u registrovanoj

djelatnosti iznosila je 7,23%. U isto vrijeme u Crnoj Gori je stepen zaposlenosti iznosio 17,30 %, a učešće broja zaposlenih u opštini u ukupnom broju zaposlenih u Crnoj Gori 0,96 %.

Pad broja zaposlenih je jasan pokazatelj stanja u privredi opštine Plav.

1.1. Nivo društvene proizvodnje u privrednim društvima i zadrugama u Opštini

Najpouzdaniji pokazatelj ekonomske razvijenosti opštine je ostvareni nivo BDP, DP, i ND uopšte i po glavi stanovnika.

Tabela 1. BDP -čiste djelatnosti/tek.cijene

Godina	Crna Gora	Plav	%
1994 *	1 608 441	6 586	0,41
1995 *	2 929 480	17 291	0,59
1996 *	6576893	25698	0,39
1997 *			
1998 *	12420044	31906	0,26
1999 *	19795088	84220	0,42
2000**	2 054 700	6713	0,33
2001**	2830813	6259	0,22
2002	-	13110	-

* / U hiljadama din. ** / U hiljadama DEM

Tabela 2. DP -čiste djelatnosti / tekuće cijene

Godina	Crna Gora	Plav	%
1994 *	788310	4633	0,59
1995 *	1504442	8870	0,59
1996 *	3170131	13769	0,43
1997 *	4123250	14691	0,36
1998 *	6103842	21881	0,36
1999 *	10557277	48794	0,46
2000. **	998 333	3727	0,37
2001.**	1478931	4232	0,29
2002	-	8463	-

* / U hiljadama din. ** / U hiljadama DEM

Tabela 3. N.D.-čiste djelatnosti/tek.cijene

Godina	Crna Gora	Plav	%
1994 *	565668	3631	0,64
1995 *	1167197	7744	0,66
1996 *	2403889	10816	0,45
1997 *	3107576	9945	0,32
1998 *	4864453	12378	0,25
1999 *	8195670	34881	0,42
2000. **	672 019	2522	0,38
2001. **	1124151	3130	0,28
2002	-	7655	-

* / U hiljadama din. ** / U hiljadama DEM

Procenat ucesca BDP Opstine u BDP Crne Gore je opao sa 0,41 % u 1994 godini na 0,22 % u 2001-oj godini, DP je opao sa 0,59 % na 0,29 % a nacionalni dohodak sa 0,64 % na 0,28 %.

BDP u 2001-oj godini po stanovniku Opstine iznosi 295 DEM, dok je u istoj godini BDP po stanovniku u Crnoj Gori 4.275 DM.

DP u 2001- o j godini po stanovniku Opstine iznosi 200 DEM, dok je u istoj godini DP po stanovniku u Crnoj Gori 2.233 DEM.

Nacionalni dohodak po stanovniku Opštine iznosi 148 DEM, dok je u istoj godini po stanovniku u Crnoj Gori 1.698 DEM a u opštini Budva 3.417 DEM. Nacionalni dohodak po stanovniku u opštini Plav je 23 puta manji od onog u Budvi, a 11,5 puta manji od prosječnoga u Republici.

Tabela 4. BDP,DP I ND privrede opstine Plav u 1999-oj god -Čiste djelatnosti/tek.cij.(U 000 din.)

	Drustveni Bruto proizvod	Materijalni troskovi	Drustveni Proizvod	Amortiza-Cija	Narodni dohodak		
					Svega	Plata	Visak proizvod
Drustvena svojina	27122	14733	12389	882	11507	6008	5499
Privatna svojina	14363	3814	10549	5760	4789	6131	-1342
Zadruzna svojina	2526	1039	1487	184	1303	929	374
Miesovita svojina	40209	15840	24369	7087	17282	7353	9929
Industrija i rudarstvo	33581	15938	17643	10342	7301	9145	-1844
Poljoprivreda I ribarstvo	3271	1081	2190	257	1933	1878	55
Sumarstvo	19250	10419	8831	680	8151	4286	3865
Vodoprivreda	-	-	-	-	-	-	-

Gradevinrstvo	-	-	-	-	-	-	-
Saobracaj i veze	4961	664	4297	1322	2975	542	2433
Trgovina	7376	532	6844	262	6582	866	5716
Ugostiteljstvo i turizam	7897	2377	5520	729	4791	2048	2743
Zanatstvo-proizvodni dio	453	225	228	121	107	201	-94
Stam.-kom. Djel.-proiz.dio	6949	4084	2865	200	2665	1254	1411
Finansiiske usluge-proizvodni die	-	-	-	-	-	-	-
obrazovanje, kultura, infor.-proiz.dio	-	-	-	-	-	-	-
Zdrav. Sociialna zastita-proiz. Dio.	482	106	376	-	376	201	175
Ukupno	84220	35426	48794	13913	34881	20421	14460

Tabela 5. BDP,DP I ND privrede opstine Plav u 2000-oj god -Čiste djelatnosti/tek.cij.(U DEM)

	Drustveni bruto proiz	Materijalni troškovi	Drustveni proizvod	Amortizacija	Narodni dohodak		
					Svega	Plata	Visak proiz
Drustvena svojina	3872445	1456630	2415815	156370	2259445	820667	1438778
Privatna svojina	243741	52666	191076	16592	174596	122665	52196
Zadruzna svojina	359000	167222	191816	46037	145705	86555	59225
Miesovita svojina	2237814	1308629	929222	986445	-57182	925073	-982181
Industrija i rudarstvo	1694592	1207074	487556	694075	-206479	843888	-1050291
Poljoprivreda I ribarstvo	455333	183814	271593	46963	224558	134110	90598
Sumarstvo	2555000	1004000	1551000	105000	1446000	442963	1003075
Vodoprivreda	0	0	0	0	0	0	0
Gradevinrstvo	0	0	0	0	0	0	0
Saobracaj i veze	523852	96037	427779	270259	157520	79889	77667
Trgovina	157149	39481	117668	29740	88002	82554	5561
Ugostiteljstvo i turizam	617296	226741	390555	42259	348296	176333	171963
Zanatstvo-proizvodni dio	42259	10111	32148	8037	24148	14778	9371
Stam.-kom. Djel.-proiz.dio	634519	213889	420630	9111	411519	163445	248074
Finansiiske usluge-proizvodni die	0	0	0	0	0	0	0
obrazovanje, kultura, infor.-proiz.dio	0	0	0	0	0	0	0
Zdrav. Sociialna zastita-proiz. Dio.	33000	4000	29000	0	29000	17000	12000
ukupno	6713000	2985147	3727929	1205444	2522564	1954960	568018

Tabela 6. BDP,DP I ND priv. opštine Plav u 2001-oj god.-ciste dj./tek.cijene u hilj.DEM

	Drustveni bruto proiz	Materijalni troskovi	Drustveni proizvod	Amortiza- cija	Narodni dohodak	
					Svega	Plata
Polioprivreda Iov I sumars.	2254	898	1356	210	1146	589
Ribarstvo	0	0	0	0	0	0
Vadjenje ruda I kamena	0	0	0	0	0	0
Preradjiavacka industrija	778	577	202	366	-164	735
Proiyvodnja elektr.energije	610	105	505	18	487	223
Gradjevinarstvo	0	0	0	0	0	0
Trgovina na veliko I malo	848	75	772	39	733	148
Hoteli I restorani	533	219	314	44	270	195
Saobračaj I skladistenje	1185	143	1042	422	620	171
Poslovi sa nekretninama					-	
Zdravstveni I socijalni rad	51	10	41	2	38	35
Druge komun.i društ.v.djelat.						
Ukupno	6259	2027	4232	1101	3130	2096

1.2.Nivo ostvarenih investicija u osnovna sredstva u privredi

Statisticki podaci za nivo investicija u osnovna sredstva uopšte i u privredi kao i nivo investicija po stanovniku Opštine u posmatranom periodu pokazuje da je on vrlo mali i da postoji izrazito zaostajanje u investiranju u odnosu na prosjek Republike.To govori o neadekvatnoj regionalnoj razvojnoj politici u Republici i o velikoj zavisnosti područja Opštine o spoljnim investicionim sredstvima.

Tabela 25. Sredstva preduzeća-osnovna sredstva (nab.vrijednost)

	1996 /din.	1997 /din.	1998 /din.	1999-din	2000-Dem
CG.nab.vr.osn.sr	31032066	31022318	52326119	122716545	10963501067
Plav-nab.vr.os.sr	115619	137811	225045	479277	28098528
Učeše Plav/CG	0,37	0,44	0,43	0,39	0,25

Tabela 26. Ostvarene investicije u osnovna sredstava

	1998/u 000din.	1999 u 000 din.	2000 u000 DEM	2001 u 000 DEM.	2002 u 000 €
Crna Gora	908384	1959250	262959	355247	137 238
CG.broj stan.-procj.	650575	654540	658280	662195	664 865

CG-ost.inv/stan.	1,40	2,99	0,40	0,54	0,21
Plav	1600	2662	3242	2121	522
Plav-Broj stan./procj.	20050	20210	20300	20380	20 470
Plav-Ostv. inv/stan	0,08	0,13	0,16	0,10	0,03

Cjelokupna imovina pet akcionarskih društava i tri zadruge (bivša društvena preduzeća i zadružna imovina koja je pretežno stvarana i funkcionisala u sektoru trgovine) je u cilju njene privatizacije – prodaje procijenjena svojevremeno na oko 20.000.000,00 €.

U privredi opštine poljoprivreda ima najveći značaj, potom industrija, trgovina, šumarstvo i turizam i ugostiteljstvo. U industriji su zastupljene tradicionalne grane (drvoprerađiva, metaloprerađiva, prerađiva plastike i proizvodnja konfekcijske robe) Poljoprivreda i šumarstvo imaju uglavnom ekstenzivni karakter.

Detaljna analiza stanja po sektorima i preduzećima (osnovna sredstva, investicije, tehnička opremljenost rada, radna snaga i njena kvalifikaciona struktura, kvalitet programa i sl.) ukazala bi na stvarne probleme i potencijale privrede u Opštini.

Generalno se može zaključiti da je kvalifikaciona struktura zapošljenih u privredi loša. Izrazito je ucesce NK radne silage, važne za stabilnost i kvalitet realizacije poslovnog plana, ali nedovoljne za aktivnosti menadžmenta i inovativnost, čiji su nosioci radnici sa višim kvalifikacijama (VSS, VŠ i VKV).

7.BROJ ZAPOSLENIH

Stopa zaposlenosti u Plavu je najmanja u Republici i iznosi 6,37 % u odnosu na ukupan broj stanovnika opštine, odnosno 10,02% u odnosu na broj stalnih stanovnika opštine, po novom popisu iz 2003 godine.

Tabela 1. Kretanja broja zaposlenih u opštini Plav

U periodu od 1987. do 2003. godine, broj upošljenih stalno opada tako da je i stepen uposlenosti sa 10,69 % 1987. godine opao na 6,37 % u 2003. godini.

Po statističkim podacima najveći broj uposlenih radnika zabilježen je 1987. godine i od tada konstantno opada pa ih je 2004 godine u aprilu bilo uposleno 1376 radnika, odnosno sa uposlenima u ličnom sektoru-samostalna djelatnost 1.598 radnika.

Trećinu uposlenih radnika čine žene.

Tabela 2. Broj zaposlenih u privrednim društvima i zadrugama (april 2004 god)

Privredno društvo,Zadruga,Javno preduzeće	Broj radnika
A.D.»Plavsko Jezero»,Plav	48
A.D.»Bor»	105
A.D.»Metaloprerađa»,Plav	88
A.D.»Termoplast»,Gusinje	46
A.D.»Maksim»,Murino	110
Svega akcionarska društva	397
Ostala preduzeća (OD,DOO,KD,...)	111
Svega preduzeća	508
Preduzetničke radnje	222
Svega privredna društva	730
Zemljoradnička zadruga Plav	43
OPZ «Aljo Hot»,Gusinje	19
Zemljoradnička zadruga Murino	14
Ostale zadruge	10
Svega zadruge	86
Svega privreda	816
Državna,javna preduzeća,banke i dr.	31
Svega privreda i banke	847
Javna (lokalna) preduzeća	54

Tabela3. Struktura zaposlenih po sektorima

Godina	1961	1965	1970	1975	1980	1985	1987	1991	2003
Ukupno zaposlenih	872	848	836	1186	1281	1883	2200	1940	1598
Industrija	152	142	136	202	239	662	816	591	349
Poljopr.šumarstvo,vodoprivreda	249	271	235	344	221	314	315	305	122
Građevinarstvo	111	73	-	47	23	-	2	2	2
Saobraćaj i veze		10	11	13	24	24	25	25	50
Trgovina,ugostiteljstvo,turizam	61	61	75	59	285	330	338	284	291
Zanastvo i st.kom.		10	146	208	48	50	71	72	103
Finansijske usluge i drugo					9	13	13	24	49
Obrazovanje,kultura i drugo		203	175	237	53	80	85	244	269

Zdravstvo,socijalna zaštita i drugo					232	239	239	119	132
Ostalo		78	58	76	147	171	172	274	271

Tabela 4.Zaposleni prema polu u Crnoj Gori i Plavu-godišnji prosjek (stanje 31.mart i 30.septembar 2002.godine)

	Ukupno zaposleni			Zaposlene žene			%žena u ukup.br.zaposl.		
	Godišnji prosjek	Mart	Septembar	Godišnji prosjek	Mart	Septembar	Godišnji prosjek	Mart	Septembar
Crna Gora	113827	114049	113605	48604	48742	48465	42,7	42,7	42,7
Plav	1391	1403	1379	468	471	464	33,6	33,6	33,6

8.BROJ NEZAPOSLENIH

Tabela 1. Nezaposlena lica prema školskoj spremi, godinama života i polu (stanje na dan 31.12.2003.godine)

Kvalifikacija	Ukupno		Do 18 godina		18-25 godina		25-30 godina		30-40 godina		40-50 godina		Preko 50 godina	
	Svega	Žene	Svega	Žene	Svega	Žene	Svega	Žene	Svega	Žene	Svega	Žene	Svega	Žene
Ukupno	1117	670	34	21	354	217	204	125	346	212	148	82	31	13
Bez školske spreme	31	17	1	0	10	4	5	2	7	5	7	5	1	1
Nepotp. Osn.Obrazovanje	177	110	9	7	85	59	38	18	29	14	12	11	4	1
Osnov.obrazovanje	492	365	15	11	133	108	87	69	169	130	70	38	18	9
Škole za KV radnike	231	85	9	3	94	30	35	15	69	27	22	10	2	0
Škole za ostali str.kadar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Škole za VKV radnike	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Škole za sred.kada r.gimnazije	16	8	0	0	8	5	5	2	1	0	2	1	0	0
Srednje šk.za str.kadar	86	41	0	0	20	9	19	10	28	12	15	8	4	2
Srednje usmj.obrazovanje	45	31	0	0	1	1	6	3	29	20	9	7	0	0
Više škole	20	9	0	0	3	1	4	4	6	3	5	1	2	0
Prvi stepen fakulteta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fakulteti i visoke škole	19	4	0	0	0	0	5	2	8	1	6	1	0	0
Fakulteti i umj.akd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nepoznato	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 2. Broj nezaposlenih u Plavu 2001,2002 i 2003 godine

	2001	2002	2003
Muškarci	694	641	447
Žene	1019	921	670
Ukupno	1713	1562	1117

9.UČEŠĆE OPŠTINE U UKUPNOM BDP,DP I ND- u poslednjih nekoliko godina

Tabela 1. Kretanje BDP u Crnoj Gori i opštini Plav
Tabela 1. BDP -čiste djelatnosti/tek.cijene

Godina	Crna Gora	Plav	%
1994 *	1 608 441	6 586	0,41
1995 *	2 929 480	17 291	0,59
1996 *	6576893	25698	0,39
1997 *			
1998 *	12420044	31906	0,26
1999 *	19795088	84220	0,42
2000**	2 054 700	6.713	0,33
2001**	2830813	6.259	0,22
2002			
2003			

* / U hiljadama din.   ** / U hiljadama DEM

Tabela 2. DP -čiste djelatnosti / tekuće cijene

Godina	Crna Gora	Plav	%
1994 *	788310	4633	0,59
1995 *	1504442	8870	0,59
1996 *	3170131	13769	0,43
1997 *	4123250	14691	0,36
1998 *	6103842	21881	0,36
1999 *	10557277	48794	0,46
2000. **	998 333	3727	0,37
2001.**	1478931	4232	0,29
2002			
2003			

* / U hiljadama din.   ** / U hiljadama DEM

Tabela 3. N.D.-čiste djelatnosti/tek.cijene

Godina	Crna Gora	Plav	%
1994 *	565668	3631	0,64
1995 *	1167197	7744	0,66
1996 *	2403889	10816	0,45
1997 *	3107576	9945	0,32
1998 *	4864453	12378	0,25
1999 *	8195670	34881	0,42
2000. **	672 019	2522	0,38
2001. **	1124151	3130	0,28
2002			
2003			

* / U hiljadama din. ** / U hiljadama DEM

10. SADRŽAJ

1.TERITORIJA.....	1
2.STANOVNIŠTVO.....	10
3.BROJ PREDUZEĆA.....	15
4.RESURSI I MOGUĆNOSTI NJIHOVE VALORIZACIJE.....	18
5.RAZVOJNI PROJEKTI OPŠTINE.....	20
6.POSTOJEĆE STANJE U PRIVREDI OPŠTINE.....	24
7.BROJ ZAPOSLENIH.....	29
8.BROJ NEZAPOSLENIH.....	31
9.UČEŠĆE OPŠTINE U UKUPNOM BDP,DP I ND I KRETANJE DP U POSLEDNJIH 5 GODINA.....	33

IZVORI INFORMACIJA

- 1.Statistički godišnjak 2003 god.,Republički Zavod za statistiku.
- 2.Centralni registar Privrednog suda,Republički Privredni sud.
- 3.RZZS,Rezultati popisa stanovništva za 2003 godinu.
- 4.Podaci Zavoda za zapošljavanje RCG.
- 5.Turističko ekološka studija doline Lima,Mr.Ranko Dragović.
- 6.Profil-Plava-autor kemal
- 7.Web prezentacija opštine Plav